

2006-06-19

Rapport: En trygg hälso- och sjukvård för alla

En delrapport från den socialdemokratiska
partistyrerelsens sjukvårdspolitiska arbetsgrupp

En trygg hälso- och sjukvård för alla

En bra sjukvård är en viktig del av socialdemokraternas politik för en stark välfärd som omfattar alla och som skapar ett mer jämlikt samhälle.

Vår hälso- och sjukvårdspolitik syftar till att skapa en god livskvalitet och så långt som möjligt förebygga sjukdomar. Människor ska kunna leva ett långt liv med god hälsa, utan onödigt lidande i sjukdomar som hade kunnat behandlas. Även den som drabbas av långvarig sjukdom ska kunna leva ett värdigt och tryggt liv med stöd av sjukvården.

Den svenska sjukvården håller en mycket hög kvalitet och fördelas rättvist efter de behov som finns. Varje människa – oavsett betalningsförmåga, kön, etnisk tillhörighet och ålder – ska ha tillgång till de bästa behandlingsmetoderna. Det nås bäst om alla är med och betalar solidariskt för välfärden.

Välfärden ska huvudsakligen drivas i offentlig regi. Vinstintressen i välfärden ska hållas tillbaka. Den offentligt finansierade sjukhusvården ska inte öppnas för gräddfiler. Sjukhusen ska inte få överlåtas till företag som drivs med privata vinstintressen.

För oss socialdemokrater är det självklart att vården ska vara solidariskt finansierad. Behov av vård ska tillgodoses genom att alla bidrar genom skatten. Ingen ska behöva fundera på att skaffa sig en privat sjukvårdsförsäkring för att få vård och behandling av högsta kvalitet eller behandling inom rimlig tid. Vi avvisar möjligheter att köpa sig före inom den offentligt finansierade vården. Vi vill skydda patienterna mot marknadens drivkrafter.

Sjukvården ska vara demokratiskt styrd för att säkerställa att resurserna används på bästa sätt, och för att leva upp till kraven på lika tillgänglighet och lika god kvalitet i hela landet.

Vi socialdemokrater vill utveckla sjukvården, men det får inte ske genom höga patientavgifter, gräddfiler eller privata försäkringar. Vi vill rusta vården inför framtiden då vi vet att utmaningarna och behoven kommer att öka. Vården och omsorgen kommer framöver att behöva ta en ökande andel av våra gemensamma resurser i anspråk, och då har vi inte råd med stora skattesänkningar.

Trots att den svenska sjukvården klarar internationella jämförelser väl så finns det områden som vi socialdemokrater vill förbättra. Redan under denna mandatperiod har vi dragit igång ett omfattande arbete för att ta itu med alltför långa väntetider och infört Vårdgarantin. Vi har inlett ett stort arbete för att förbättra situationen för äldre, särskilt dem med många och svåra sjukdomar och demenssjukdom. Vi kommer också att genomföra en stor tandvårdsreform.

Vi vill fortsätta detta förbättringsarbete, och vill framöver satsa på följande:

Världens bästa land att växa upp i

Internationella jämförelser visar att Sverige är ett av världens bästa länder att växa upp i. Vi har genom åren satsat stora resurser på barn och unga, med bland annat kostnadsfri mödra- och barnhälsovård, utbyggnad av förskolan och världens bästa föräldraförsäkring. Vi vill gå vidare, och satsa på följande områden de närmaste åren:

- Vi vill utveckla barnavård, mödravård och familjecentraler.
- En stor satsning ska göras för att elevhälsan i skolorna ska kunna byggas ut så att mottagningstiden kan utökas.
- Barnsjukvården ska vara kostnadsfri i hela landet.
- Tandvården skall också i framtiden vara gratis för barn och ungdomar upp till 20 år.
- Barn- och ungdomspsykiatri ska tillföras nya resurser.
- Insatser mot övervikt och fetma utvecklas i vården och i samverkan med övriga intressenter i samhället.

Bättre hälsa hos unga vuxna

I årets statsbudget görs stora satsningar på jobb, utbildning och bostäder för unga vuxna. Även vår satsning med nya resurser till barn- och ungdomspsykiatri har stor betydelse för unga vuxna. Även i denna åldersgrupp bör insatser mot övervikt och fetma uppmärksammas. Vi vill:

- Göra satsningar för att få bukt med ätstörningar hos unga vuxna:
- Ökat stöd ska ges till insatser som stärker flickors och kvinnors självkänsla i förhållande till både kropp och själ och som tränar flickor att kritiskt granska mediebudskapen ur ett könsmaktsperspektiv.
- Lärare och annan skolpersonal behöver utbildning i att kunna upptäcka tidiga tecken på ätstörningar.
- Genomföra satsningar för att minska självmorden.
- Fortsätta utvecklingen av ungdomsmottagningarna i samverkan mellan kommuner och landsting
- Särskilda satsningar på att tidigt upptäcka barn med neuropsykiatriska funktionshinder.

Världens bästa land att åldras i

Vi har en bra äldreomsorg, men vi är inte nöjda. Att utveckla äldreomsorgen är en av våra viktigaste sociala reformer för framtiden. Det kommer att krävas stora ekonomiska satsningar. Äldre som behöver vård och omsorg kommer att öka kraftigt med början om drygt tio år. Antalet äldre växer men vi håller oss allt friskare högre upp i åldrarna. Det är en fantastisk framgång för välfärdssamhället.

Den generella välfärden, som vi socialdemokrater förespråkar, har bidragit till en höjning av medellivslängden med många fler friska och aktiva år jämfört med tidigare generationer.

Vi har alltså de kommande tio åren på oss att investera i äldreomsorgen, innan vi står inför stora utmaningar. Den äldre generationen som genom arbete och slit lagt grunden till dagens välfärd har rätt att känna sig trygg inför sitt åldrande. Vårt mål är att Sverige ska bli världens bästa land att åldras i:

- Verksamhetens innehåll, bemötande och människosyn i äldreomsorg och äldreomsorg måste förbättras ytterligare.
- Arbete i äldreomsorgen är ansvarsfyllt och kräver professionell kompetens för att nå en hög kvalitet.
- Patienter som behöver mycket vård och omsorg som ges både på vårdcentraler och på sjukhus ska ha rätt till en fast vårdguide, en ledsagare i vården, som samordnar patientens alla vårdkontakter.
- Erbjudande om hälsosamtal och information om vård och omsorg ska ges till alla över 75 år.
- Väntjänster ska stödjas för att motverka ensamhet och isolering hos äldre.
- En särskild satsning genomförs för att läkare ska kunna göra fler hembesök hos sjuka äldre och för att stärka läkarmedverkan i särskilt boende.
- En särskild satsning görs på läkemedelsgenomgångar, särskilt för äldre med många läkemedel.
- Genom en välfungerande personalstyrka stärks vården för de mest sjuka, särskilt så kallade multisjuka äldre.
- En särskild satsning görs för att höja kvaliteten i demensvården. Personal som arbetar inom demensvården bör få specialutbildning om demenssjukdomar.
- Anhörigstödet byggs ut.
- Äldreforskningen stärks.
- Äldre invandrares rätt till en god äldreomsorg ska utvecklas.
- Statliga stimulansbidrag för byggande av fler platser i särskilda boenden införs.
- En mångfald av boendeformer anpassade för äldre ska utvecklas
- En parbogaranti införs som ger par möjlighet att bo tillsammans på ålderns höst även när den ena parten blivit sjuk eller dement och behöver plats i särskilt boende.

Jämställd vård

Utan medicinska skäl får kvinnor ibland en helt annan – och ofta sämre – vård än män. Så kan vi inte ha det. Vi vill göra en systematisk satsning för att kvinnor garanteras likvärdig vård med män. Konsekvenserna kan bli allvarliga om inte

vården är jämställd. Detta kräver att ett genusperspektiv används mer genomgående. Under de närmaste åren vill vi satsa på följande områden:

- Den statistik som finns om hur vården bedrivs ska så långt som möjligt vara könsuppdelad.
- Jämställda läkemedel. Eventuella könsrelaterade skillnader i läkemedlens verkningsgrad eller bieffekter ska redovisas. Könsspecifika aspekter ska alltid värderas inför godkännande av nya läkemedel.
- Kvinnor drabbas oftare av biverkningar och läkemedelsrelaterade sjukdomar än män. Bristande kunskap om könsspecifika effekter och sjukdomssymtom kan vara bidragande orsaker.
- Mannen skall inte vara norm. Det måste bli vanligare med exempelvis könsanpassade doseringsanvisningar på läkemedel.
- Främja utbildning med genusperspektiv. Kvinnor drabbas oftare av biverkningar och läkemedelsrelaterade sjukdomar än män. Bristande kunskap om könsspecifika effekter och sjukdomssymtom kan vara bidragande orsaker.
- Jämnare könsfördelning. Det är viktigt att patienter kan få möta både kvinnor och män vid behandling. Därför måste könsfördelningen i olika personalkategorier bli jämnare. Män måste bli vanliga inom andra personalkategorier än läkare och chefspositioner. Kvinnor måste bli vanligare som chefer och ledningsansvariga läkare.
- Forskning om lika villkor för kvinnor och män i vården ska stödjas. Analyser av till exempel hjärtvården visar att kvinnor inte har samma möjligheter som män att få en fullgod behandling.
- Det saknas i dag genusperspektiv i sjukvården, vilket bland annat visas av att det fortfarande finns könsskillnader till och med när det gäller väntetider i vården. Vården måste bli jämställd på alla nivåer.
- Vi vill särskilt uppmärksamma könsskillnader i prioriteringsdiskussioner. Män får till exempel i något större utsträckning än kvinnor tillgång till dyra och avancerade behandlingar såsom bypass-operationer och operationer mot gråstarr. Dessutom sprids nya dyra medicinska teknologier och läkemedel ofta först till medelålders män.
- Särskilda insatser görs för att förbättra bemötande och behandling av våldtagna och misshandlade kvinnor.
- Sverige har varit starkt drivande för att jämställdheten ska föras upp på den politiska dagordningen inom EU-samarbetet. Vi vill att hälso- och sjukvården, jämställdhet och hälsa lyfts fram som viktiga områden som det nya europeiska jämställdhetsinstitutet ska prioritera högst. Så kan EU-länderna lära av varandra, och få nya verktyg för att öka jämställdheten på en nationell nivå.

Alla ska ha råd att gå till tandläkaren

Den fria barn- och ungdomstandvården har bidragit till att vi har en god tandhälsa i Sverige. Men på senare år har priserna för vuxnas tandvård stigit, så att många inte har råd att besöka tandvården. Tänderna riskerar återigen att bli ett klassmärke. En sådan utveckling kan vi socialdemokrater aldrig acceptera. Därför är vi beredda att genomföra en stor reform för att göra tandvården billigare. Ingen ska behöva avstå från att gå till tandläkaren av ekonomiska skäl. Vi vill göra tandvårdsundersökningen billigare och ge ett bättre skydd mot höga tandvårdskostnader.

- Det ska inte kosta mer än 200 kronor för ett förebyggande besök hos tandläkare eller tandhygienist var 18:e månad.
- Ett nytt skydd mot höga kostnader inom tandvården ska införas för att ingen ska behöva avstå från nödvändig tandvård av ekonomiska skäl.
- Barn- och ungdomstandvård ska fortsätta att vara avgiftsfri.
- Fler tandläkare ska utbildas.

En likvärdig cancervård i hela landet

Genom ett aktivt folkhälsoarbete kan de flesta cancersjukdomar förebyggas eller uppskjutas. Många cancersjukdomar kan klassas som livshotande akuta sjukdomar och ska behandlas omedelbart. Några väntetider för diagnoser eller behandling ska då inte finnas. Där sådana väntetider uppstår ska de omedelbart attackeras.

Men många andra cancerförlopp är betydligt lugnare, och cancer behandlas numera av alltifrån högspecialiserade kliniker på universitetssjukhus till sjukvård i hemmet. Grundläggande för cancervården är att patienterna får likvärdig vård över hela landet. Vi vill inom cancerområdet satsa på:

- Mammografi för alla kvinnor mellan 40 och 75 år.
- Alla patienter ska ha rätt till likvärdig cancervård i hela landet. Det uppnås genom medicinskt framtagna nationella riktlinjer och öppna kvalitetsjämförelser.
- Alla ska få ta del av utvecklingen inom medicin och behandlingsmetoder.
- När bot inte är möjlig och livet avtar ska patienten garanteras en trygg och säker behandling (så kallad palliativ vård), med till exempel all tänkbar möjlighet till smärtlindring för patienten och stöd till de närstående. Så långt möjligt ska denna vård ske i samråd med patienten själv.
- Tobakspreventivt arbete inom hälso- och sjukvården som har pågått under många år, och som visat sig vara framgångsrikt, ska utvecklas och intensifieras.

Ökade insatser mot den psykiska ohälsan

De allra flesta har någon närstående inom familjen eller den allra närmaste vänkretsen som någon gång i livet råkar ut för psykisk ohälsa. Att allt fler diagnoser ställs kan ha flera olika orsaker, alltifrån ökad stress till bättre kunskap hos vård- och omsorgspersonal. Den som drabbas av psykisk smärta och sjukdom ska ha samma rätt till god vård och behandling som den som har en kroppslig sjukdom.

- Psykosocial kompetens ska finnas tillgänglig för patienten vid vårdcentralerna.
- En kompetenssatsning görs inom psykiatrin för att rekrytera mer personal och för att erbjuda kompetensutveckling.
- Möjligheten till ett självständigt liv ska stärkas, därför ska fler personliga ombud införas för psykiskt funktionshindrade.
- Vårdgarantin inom psykiatrin utvecklas så att den utöver behandling även omfattar utredning och diagnostisering.
- Barn- och ungdomspsykiatrin tillförs nya resurser. Stödet till barn och ungdomar som löper risk att drabbas av svårare psykisk ohälsa måste förbättras och sättas in i ett tidigare skede.
- Ett nationellt kompetenscentrum för barn med psykiska sjukdomar skapas.
- Samordning stärks mellan barn- och ungdomspsykiatrin, elevhälsa, socialtjänst och polis, som till exempel Barnens hus gjort i Göteborg.
- För unga vuxna görs ett antal satsningar för att minska problemen med ätstörningar.
- Satsningar behöver göras för att minska självmorden.

Patienten i centrum

Under senare år har patienten kommit mer i centrum av vården, och själv fått alltmer inflytande över sin egen situation. Vi vill stärka denna utveckling, och ställa sjukvården till patientens förfogande, i stället för att patienten ska anpassa sig till vården. För att patienten ska kunna styra över sin egen situation krävs att vi genomför förbättringar på en rad områden:

- Sjukvårdsrådgivning per telefon införs i hela landet, med det gemensamma telefonnumret 1177.
- Sjukvårdsrådgivningen över Internet (www.sjukvardsradgivningen.se) utvecklas, i nära samverkan med sjukvårdsrådgivningen per telefon.
- Patienter ska garanteras kontakt med vårdcentralen direkt.
- En patient – en journal införs. Patienten ska ha tillgång till sin egen journal.
- En komplett läkemedelslista ska kunna finnas med i journalen och uppdateras kontinuerligt.

- Bokningssystemen ska göras enklare. Patienten ska kunna få sin tid direkt vid all kontakt med vården.
- Motion på recept utvecklas vidare.
- Alla patienter ska ha rätt till en fast läkarkontakt.

En vårdgaranti som kortar köerna

En vårdgaranti infördes 2005, och gäller nu i hela landet. Den innebär att en beslutad behandling ska inledas inom 90 dagar. Om ett sjukhus eller ett landsting inte kan erbjuda denna vård ska patienten erbjudas vård i någon annan del av landet.

Sedan tidigare finns garantier om att få kontakt med sjukvården samma dag, rätt till besök hos läkare inom sju dagar och att inte behöva vänta mer än 90 dagar för att få komma till en specialist.

Stora resurser har det senaste året lagts ner för att hela sjukvården ska kunna leva upp till den utvidgade vårdgarantin. Även om det finns problemområden kvar så räknar nu alla landsting med att fullt ut klara den nya vårdgarantin i år. Vårdgarantin har kapat köerna och gjort sjukvården mer tillgänglig.

Vårdgarantin har införts för att stärka patientens rätt till snabb och effektiv vård, och att vården ska ges på lika villkor i hela landet. Den patient som vill ska naturligtvis kunna vänta tills vård kan ges på det egna sjukhuset även om väntetiderna är långa. Men den som inte vill vänta måste erbjudas vård vid ett annat sjukhus inom vårdgarantitiden. Uppgifter om väntetider i hela sjukvården ska finnas offentligt tillgängliga både för patienter, personal och allmänhet.

Hela sjukvården har genomgått en omfattande omställning för att klara den nya vårdgarantin. Vi vill säkra att detta arbete fortsätter, så att väntetiderna även under kommande år håller sig väl under 90 dagar, för alla behandlingar.

Utveckling av vården

Vi vill också göra några satsningar som direkt stöder utvecklingen mot en bättre fungerande vård, till gagn både för personal och för patienter.

- Närsjukvården i dess olika former ska stödjas. Det handlar om samverkan mellan till exempel vårdcentraler och specialistläkare, ibland också om nära samverkan med kommunal vård och omsorg. Vi vill stödja utvecklingen mot närsjukvård, framför allt för de äldre men även för de vanligaste sjukdomarna, vilket medför att kompetensen kommer ut från sjukhusen, närmare patienterna.
- Fler läkare ska utbildas och anställas, inte minst allmänläkare.
- Heltid ska vara en rättighet och deltid en möjlighet för personalen i vården och omsorgen.

- Personalens erfarenhet, nyfikenhet och kunskap ska tas tillvara. Teamarbetet ska stärkas i våren.
- Sjukvården ska präglas av friska arbetsplatser med tydligt ledarskap, goda resurser och jobb med hög kvalitet.
- Vi vill satsa på kompetens inom vården. Fler behöver utbildas för arbete i vården. Personalens utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ska stödjas.

Arbetsgruppen:

Ylva Johansson, vård- och äldreomsorgsminister, sammankallande

Ingrid Lennerwald, Region Skåne

Ingela Nylund Watz, Stockholms läns landsting

Paul Håkansson, landstinget i Östergötland

Ewa Söderberg, landstinget Västernorrland

Hans Toll, landstinget i Jönköpings län

Mats O Karlsson, landstinget i Uppsala län

Peter Persson, Jönköping

Helena Nyhus, Göteborg

Socialdemokraterna, Sveavägen 68, 105 60 Stockholm
tel: 08 700 26 00, fax: 08 20 42 57 , info@sap.se